

လောန်ကမေတ်’ ၎် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် n. labour, serious work ရ။ ‘ကလောန်ဇိက်ဗွိုက်’ ၎် ကို ‘ကလောန်တမေတ်’ ၎်ကို ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် n. business, occupation ရ။ လညာတ် အဲတုန် ‘ကလောန်ကမေတ်’ ကို ‘ကလောန်တမေတ်’ ၎် တုပ်တုပ်ရ။ ဆအခပ်(က)ကိုအခပ်(တ) နဲချူအခပ်မတုတ်အာညိရ။

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရဓါ ‘ကမ္ဘောန်’ ကောံ ‘ကလောန်’ ၎် ဒွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ တုပ်သွဟ်ဒ်ဗွဲလဝ်နွံ ဒွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ မတေင်နုရင်သ္လုအ်လဝ်နွံရ။ ဣဝ်ဒွဲစကောတ် ‘ကလောန်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် (အလုပ်။ work, a job, employment, business, practice, livelihood)၎် စုတ်စွးချူတ် ‘ကမ္ဘောန်’ မာန်ကိုလဝ်။ ဣဝ်ဒွဲစကောတ် ‘ကမ္ဘောန်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် (အလုပ်အကျွေး။ အစေအပါး။ ကိုယ်လုပ် မောင်းမ။ royal attendants, female attendants, concubines)၎် စုတ်စွးချူတ် ‘ကလောန်’ ဟံ့ဝံ့ရ။ ဟိုမ္ဗဲနဲတုန် ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ ‘အလုပ်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် work, employment, business, a job ၎် ဝေါဟာရဓါ ‘ကမ္ဘောန်’ ကောံ ‘ကလောန်’ ၎် စကောမာန်သိုဝ် သ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွဟ်ဒ်ဗွဲရ။ ဝိုန်၎်လဝ် ‘ကလောန်’ ဝံ့ဟေင် အ္ဘာကဝိမန်တမ္ဘာတအ် ချူစ ကာဗျိုင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘောန်’ ၎်တုန် ဗွဲအဓိပ္ပါယ် (အလုပ်အကျွေး။ အစေအပါး။ ကိုယ်လုပ် မောင်းမ။ royal attendants, female attendants, concubines)၎်ဟေင် ညးတမ္ဘာချူစကော တ်အိုတ်ရ။

ဒွဲစကောလဝ် ‘ကမ္ဘောန်’ (ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ ‘အလုပ်’) အဲဝံ့ဆိုညာတ်လဝ် ဆဓါဒွဲနွံ၎် အဲပွိုတ်ထွေး ဣဗွဲသွပ်ဝံ့ရ။

- ဗောဓိသတ်ပို ဒ်ကောန်ဒိုက်ဂတ် သုတနဂးယျ။ မဇကုဟံ့မ္ဗဲတဲ ဇကုဗောဓိသတ် လိင်ကျောန် ကမ္ဘောန်ညးတဲ ဝံ့ဒြပ်ညိညတဲ ဝံ့ကျောန်စိုတ်ဗွဲမဇကုတဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၈။ ဒု-၄၅၁။ အစွောံ။) (လိင်ကျောန်ကမ္ဘောန်ညး = လိင်ကျောန်ကာညး = သူရင်းငှားလုပ်သည်။) ပွဲမူ ဗွဲ/ ဘုရားလောင်းသည် ဆင်းရဲသောအမျိုးဖြစ်၏။ ထိုဘုရားလောင်းအား သုတနုဟူသော အမည်ကို မှည့်ကုန်၏။ ထိုဘုရားလောင်းသည် အရွယ်သို့ရောက်လတ်သော် သူရင်းငှား လုပ်၍ မိဘတို့ကိုမွေး၍ အဖသည် သေသည်ရှိသော် အမိကိုမွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၂၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ ----- the Bodhisatta was born in the family of a poor householder; they called his name Sutana. When he grew up he earned wages and supported his parents: -----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-201)
- ဆိုဗောဓိသတ်တဲ “ကျင်လိင်စ၎် လိင်ဝံ့ရ” သေဗ္ဗီဟိုရ။ ဗောဓိသတ်တုန်၎် ပတဝ်နု၎်တဲ ညောင်စိုတ်ဟံ့ဂးရ။ ယးပြဟ်ကျိတဲ ပြာတ်တိတ်အာဋ္ဌာန်ကမ္ဘောန် ကျောန်စိုတ်တဲ သပ်တဲက လောင်စရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ဒု-၅၆၀။ အစွောံ။) (ဋ္ဌာန်ကမ္ဘောန် = အမူလုပ်ရာနေရာ။ အလုပ်လုပ်ရာနေရာ။) ပွဲမူဗွဲ/ “အမောင်၊ ကောင်းပြီ၊ မိမိအေကိုသိ၍ အမူကိုပြုလော့” ဟု (သူဌေးကြီး)ဆို၏။ ဘုရားလောင်းသည် ထိုအခါမှစ၍ ဆိုဆုံးမလွယ်သည်ဖြစ်၍ အ

သက်ကိုစွန့်၍ မိမိပင်ပန်းခြင်းကို မရေတွက်မှု၍ ထိုသူဌေး၏ အလုံးစုံသောကိစ္စတို့ကို ပြု၏။ စောစောကလျှင် အမှုလုပ်ရာသွား၍ ညမှပြန်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၂၄/၄၂၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ “Very well, my good man, you can **work** for me and arrange about your wages.” Thenceforth the Bodhisatta did all the merchant’s **work** meekly and heartily, without a thought of his own weariness; he went early to **work** and came back at evening. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-266)

ကလောန်။ ကလောန်ကမေတ်။ ကလောန်ကောင်ကာ။

— အလုပ်။ အလုပ်အကိုင်။ လုပ်ငန်းကိုင်ငန်း။

work, business, employment, a job, livelihood

ဝေါဟာရမန် ‘ကလောန်’/ ‘ကလောန်ကမေတ်’ / ‘ကလောန်ကောင်ကာ’ မဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘အလုပ်’/ ‘အလုပ်အကိုင်’ / ‘လုပ်ငန်းကိုင်ငန်း’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂလိက် work, employment, a job ၎် ညးတမ္ဘာစကာလဝ် နွံဒုဘဲမဂ္ဂိုင်ရ။ ပယိုက်ဂမ္ဂိုင် အဲမပွတ်ထွေးလဝ်ဗွဲသုဝ်ဝံ့ ဩဝ်လုတ်ရံင်ညိ။

- ဗောဓိသတ်ဒ်ပွဲဂကူသဝ် နကလောန်သဝ်ဟေင် မဒွေတ်ဂယိုင်လမျီရ။ ပွဲကာလ၎် ငြုံကိတ်စုတ်ညးဌေးပိုတ်မဲ့၊ ကလောဂမ္ဂိုင်ဟံဟိုတ်မဲတဲ ကော်နင်သဝ်ပရဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၆၉။ ပ-၂၁၆။ အစွောံ။) (ဂကူသဝ် = ဂကူအွာသဝ်။/ ကလောန်သဝ် = ကလောန်အွာသဝ် မဝီစယဲ။) ပဲ့မှုဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် အဆိပ်ကိုဖြေတတ်သော အမျိုးဖြစ်၍ ဆေးကုသော အမှုဖြင့် အသက်မွေး၏။ ထိုအခါ တယောက်သော ဇနပုဒ်၌နေသောလူကို မြွေသည်ကိုက်၏။ ထိုလူ၏ဆွေမျိုးတို့သည် မေ့လျော့ခြင်းကိုမပြုမူ၍ လျင်စွာဆေးသမားကို ဆောင်၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၁၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ ---- the Bodhisatta was born into a family of doctors skilled in the cure of snake-bites, and when he grew up, he practised for **a livelihood**. Now it fell out that a countryman was bitten by a snake, and without delay his relatives quickly fetched the doctor. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-168)
- (ဗောဓိသတ်)ဂဇွေင်အာ ညာတ်မင်ဗွဲဘိဗ္ဗသေဏဒလင်ဒိုင်တုတ်တဲ “နဲပိုမုံကိုရုပ်သ်မဖ်သ်ဝံ့ဂ် တုတ်တွတ်ကလောန်မယုတ်သ်ဝံ့ မကျောန်စရောင်ဟာ” သွာန်ရ။ “မဝံ့ဂယိုင်လဝ်လမျီအဲဂ် အဲဟံလုပ်ကလောန်တို့တဲ အဲမွေးကျောန်ရ” မင်ဗွဲဂး။ “ပဲ့ကလောန်သ်ဝံ့ လွကျောန်ညိရ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၈၀။ ပ-၂၅၉။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသည်) တယောက်သော ဘိမသေနည်သော ရက်ကန်းသည်၏ ရက်ကန်းရက်ရာအရပ်သို့ သွားပြီးလျှင် ထိုဘိမသေနနှင့်တကွ နှုတ်ခွန်းဆက်ခြင်းကိုပြု၍ ---။ “(အဆွေ)၊ သင်သည် ဤသို့သဘောရှိသောကိုယ်နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ ဤယုတ်သောအမှုကို အဘယ့်ကြောင့်ပြုသနည်း” ဟုမေး၏။ “အသက်မွေးခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ပြု၏” ဟုဆို၏။ “အဆွေ၊ ဤအမှုကို မပြုလင့်။ ---။” (၅၅၀။ ပ-၃၈၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ So he (the Bodhisatta) betook himself to the weavers’ quarter, and

there espying a huge weaver named Bhimasena, saluted him, asking the man's name. "Bhimasena is my name," said the weaver. "And what makes a fine big man like you work at so sorry a trade?" "Because I can't get a living any other way." (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-204)

- သင်္ဃုမ္ပရံ ပဲ့ကွာန်ကို မမိက်ကိုကလောန်သင်္ဃိညှိညှိ ဟုံကလိဝံတဲ ခေံတိတ်အာနူကွာန်ကိုတဲ ခေံပြာပ်အာဇရေင်ဖြသုံ ကောန်ဇွန်တံမဝေင်ဒိုင်ဂုံရ။ ပဲ့အကြာဂါပ်ဖြသုံဂုံ ဖြံဇာတ်မဲ့ ကျိပ် ပွိတ်လဝ်တဲ သွိက်ဒိုင်ဂုံ သင်္ဃုမ္ပရံညာတ်တဲ “ပဲ့ကွာန်တေံဂုံ မမိက်ကိုကသပ်ညိညှိ အဲဟုံ ကလိဝံတဲရ။ အဲဂိုကောန်ဇွန်တံဝံတဲ အဲညွှါဖြံကိတ်ခေံတဲ အဲသွေံကသပ်ညိညှိရောင်” ချပ် တဲ —။ (၅၅၀။ ၆-၃၆၇။ ၃-၃၃၅။ အစွေံ။) (ကလောန်သင်္ဃိ = ကလောန်အာသင်္ဃိ။ ကလောန်ဝီယဲ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ တစ်ယောက်သော အားနည်းသော ဆေးသမားသည် ရွာ၌ တစ် စုံတစ်ခုသော အမှုကိုမရဘဲ ထွက်လတ်သော် ထိုအရပ်သို့ရောက်၍ သစ်ခွကြားမှ ဦးခေါင်း ကိုထုတ်၍ အိပ်သောမြွေကိုမြင်၍ “ငါသည် တစ်ခုသောရွာ၌လည်း တစ်စုံတစ်ခုကိုမရ။ ဤသူငယ်တို့ကို လှည့်စား၍ မြွေကိုက်စေ၍ ဆေးကု၍ တစ်စုံတစ်ခုကိုလျှင် ယူအံ့” ဟုကြံ ၍ —။ (၅၅၀။ ၁-၇၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ A poor old doctor at that time who had no **practice** strayed out of the village to this spot, and saw a snake asleep in the fork of a tree, with its head tucked in. He thought, “There is nothing to be got in the village. I will cajole these boys and make the snake bite them, and then I shall get somewhat for curing them.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-133)
- သိုင်ဗာရာဏသီ ဒေဂှပ်ကိုဖျုန်ဒြဲသန်၊ ဟုံဝံဖျုန်ဒြဲတဲ သိုင်ဟုံဟပ်ပင်ရ၊ မွိတ်ညးကွာန်တံ ညးဂမ္တိုင်ဂုံ သွေးဗက်ဒိုင်ဒြဲရိဟ်ဟ်တဲရ၊ ကလောန်ကောင်ကာ သိုက်ကျောန်စဟုံဝံတဲ သင်္ဃိ ညးဂမ္တိုင်ချပ်ရ။ “ယွံမူးတံ၊ ပဲ့ဥဒျာန်ဂုံ ညှိကို ကွတ်ကို ပိုစီရေင်တိုဝီလဝ်တဲ ဒြဲမဂ္တိုင် ပို သွာဒီနင် ပြောပ်လဝ်ပဲ့ခရိုင် ဒင်လဝ်တရင်တဲ ပိုဒိုန်ကိုသိုင်ရ” သင်္ဃိချပ်တဲ—။ (၅၅၀။ ၆-၁၂။ ၁-၄၁။ အစွေံ။) (ကလောန်ကောင်ကာ = အလုပ်အကိုင်။ လုပ်ငန်းကိုင်ငန်း။) ပဲ့ မူဗ္ဗာ/ ဗာရာဏသီမင်းသည် သမင်သတ်ခြင်းအမှု၌ လေ့လာ၏။ အမဲနှင့်ကင်း၍ ထမင်းမ စား။ လူတို့အမှုကိုဖျက်၍ ခပ်သိမ်းသောဇနပုဒ်သူတို့ကို စည်းဝေးစေ၍ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း သမင်သတ်အံ့သောငှာ သွား၏။ လူတို့သည် “ဤမင်းကြီးကား ငါတို့အမှုတို့ကို ဖျက်၏။ ငါတို့သည် ဥယျာဉ်၌ သားတို့၏အစာကိုထား၍ ရေကိုပြည့်စုံစေ၍ များစွာကုန်သောသား တို့ကို ဥယျာဉ်သို့သွင်း၍ တံခါးဖွဲ့၍ မင်းကြီးအား အပ်နှင်းရကုန်သော် ကောင်း၏” ဟုကြံ ကုန်၏။ (၅၅၀။ ၁-၇၆/၇၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In those days the king of Benares was passionately fond of hunting, and always had meat at every meal. Every day he mustered the whole of his subjects, townsfolk and countryfolk alike, to the detriment of their **business**, and went hunting. Thought his people, “This king of ours stops all our **work**. Suppose we were to sow food and supply water for the deer in his own pleasure, and, having driven in a number of deer, to bar them in and deliver them over to the king!” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-39)

- ထေရ်သာရိပိုတ်တုန်လေဝ် ဆည်းမကျွင်စိုပ်ဇကုတိုက် ပူဂိုလ်ဒုသီလတံက်ကို တမ္မာလူတံက်ကို ဆမညာတ်ညးတဲ ကိုဒဂိုန်သီမသုန်အိုတ်ရ။ ဂ်ပူဂိုတမ္မာလူတံက် ညံတံဟံဂံင်စေ့စးဂလာန် ထေရ်တဲ ညံတံဒးဒဂိုန်ကေတ်သီဂ်ရ။ ဒဂိုန်ကေတ်တဲ ညံအာနူဂ်တဲ ညံလေဝ်ဟံမင်မွဲသီဂ်ရ။ ညံထေဝံကျွဲပုန်ရ၊ အတိုင်ကလောန်ကေင်ကာ ညံတံက် ညံဒေတ်တံအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၅၆။ ဒု-၃၀၁/၃၀၂။ အစွေံ။) (ပွဲမူဗ္ဗာ/ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်သည် လာတိုင်း လာတိုင်းကုန်သော မုဆိုး, တံငါ အစရှိကုန်သော ဒုသီလတို့အား မြင်တိုင်းမြင်တိုင်းလျှင် “သီလကိုယူကုန်လော့၊ သီလကိုယူကုန်လော့” ဟုဆို၍ သီလကိုပေး၏။ ထိုသူတို့သည် မထေရ်အား ခံညားသည်၏အဖြစ်ကြောင့် စကားကို ဖျက်ဆီးအံ့သောငှာ မဝံ့၍ သီလကိုယူကုန်၏။ ယူပြီး၍ သီလကို မစောင့်ရှောက်ကုန်။ မိမိတို့၏အမှုတို့ကိုသာလျှင် ပြုကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၂၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ That elder (Sariputta), they say, when wicked folk came to him, such as hunters, fishermen and the like, laid down the moral law to them, and any others that he might see from time to time, saying, “Receive ye the law.” Through respect for the elder, they could not disobey his words and accepted the law, but failed to keep it, and still followed each after his own **business**. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-113)
- ပွဲချင်သာရဂ်ဂ် သမ္မေဟ်မွဲ ညံမသိပ်ဂြိပ်ကျက်လျှိုန်ရ။ ကောန်တြုံသျှိုက်ခဲမွဲ ချိုတ်အာတဲ သမ္မေဟ်ဂ် ယဲပုန်ပွဲကောန် ရာန်သကိုတ်တဲ ဟံဟာပ်ပင် ဟံသုင်ညှ် ပွဲကလောန်ကေင်ကာ ဇိက်ဗူ ဟံ့ပွဲစီရေင်ရ။ ပွဲမသီကျိကျိဂ် ဟံ့ဂွံအာသက်သက်တဲ ယံတ်ကိုကောန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၉။ ၇-၃၁။ အစွေံ။) (ပွဲမူဗ္ဗာ/ သာဝတ္ထိပြည်၌ တစ်ယောက်သောသူကြွယ်၏ ချစ်လှစွာသောသားသည် သေသတတ်။ ထိုသူကြွယ်သည် သား၌ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ရေလည်းမချိုး၊ ထမင်းကိုလည်းမစား၊ လယ်လုပ်ကုန်သွယ်ခြင်း အစရှိသောအမှုတို့ကိုလည်း မစီရင်၊ မြတ်စွာဘုရားထံ ခစားခြင်းငှာမသွား။ ---၊ အဖန်တလဲလဲ ငိုမြည်တမ်း၏။ (၅၅၀။ တ-၆၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ At Savatthi, we learn that death took a beloved son of a certain landowner who used to wait upon the Buddha. Afflicted with grief for his son, the man washed not and ate not, and neither went about his own **business** nor waited upon the Buddha, only cried, “O my beloved son, thou hast left me, and gone before!” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-37)
- ကာလမပရံဒြပ်ဂ် “စါစွဲမတန်ဂွံရ” အတိပဏ္ဍိတဂး။ “ယံသဟာဲ၊ ပိုညးစါဂ် တမ်ဒြပ်ကို ကိုကို ဂ်ကို သွံရာန်ကလောန်ကမေတ်ဂ် တုပ်သွဟ်ရေင်။ မူဟိုတ်တုအဲမဂွံစါစွဲရော” ပဏ္ဍိတဂး။ “ယံသင်ဃာတ်၊ ယမုတုအဲဂ် ပဏ္ဍိတကို၊ ယမုအဲဂ် အတိပဏ္ဍိတရေင်။ ဟိုတ်အဲမဒ်အတိပဏ္ဍိတဂ်ရ ယမုအဲ အခပ်ဂြိုင်အာဂ်ရ အဲမတန်ဂွံစါစွဲဂ်ရ” အတိပဏ္ဍိတဂး။ (၅၅၀။ ၉-၉၈။ ပ-၃၀၃/၃၀၄။ အစွေံ။) (ကလောန်ကမေတ် = အလုပ်အကိုင်။)

- ညးမွဲဒိုဟ်တရ်ဂရဲရော။ မိကိုမစါ မက္ကွါဒ်ကွာ် မဒ်ဒိုဟ်ဗွဲက်ရ။ အစာ် ဒ်ဒိုဟ်သမ္မုင်ကျာမပြဲ ရ။ ကောန်သမ္မာ ဒ်ဗဝက်ကရဲကုတ် ဒ်ဒိုဟ်ပလိုတ်ရ။ မိတ်ထမိက်မပြဲ သိုက်သုတ်ဒိုက်သုတ် ဂ် ဒ်ဒိုဟ်သွတ်ကျာရ။ ခိုက်သ္တဲကလောန်ကော့တိတ် ဒ်ဒိုဟ်သွတ်ရ။ ရတ်ပိပြကာ် ဒ်ဒိုဟ်လ္လဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၇၇။ ဒု-၃၆၈။ အစောံ။)
- ဗောဓိသတ်ပို ဒ်ပြောဟိတ်သိုင်ဗာရာဏသီ သိုက်ဂံဝံစတ်သီလကုတ် ထပ်သ္တဲကလောန်စုံ လပ်လ္လဲဂုတ် လိုဟ်တဲဂိုင်ကေတ်တဲ ပွဲမရနက်ကိုပိတဲဂ် ကမ္မတ်ရဇံဂးတဲ ခေုရပ်ဏာထွဲ ကိုသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၀။ ဒု-၂၂၉/၂၃၀။ အစောံ။) (သ္တဲကလောန် = ညးမက္ကောန်က လောန်။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဗာရာဏသီမင်း၏ ပုရောဟိတ်ဖြစ်၏။ ထိုဘုရား လောင်းသည် မိမိသီလကို စုံစမ်းလိုရကား သုံးရက်ပတ်လုံး ရွှေပန်းထိမ်သည်၏ပျဉ်မှ အသ ပြာကို ယူ၏။ ဘုရားလောင်းကို ခိုးသူဟုဖမ်း၍ မင်းအားပြကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၀၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ In testing his virtue he for three days took a coin from the royal treasurer’s board. They informed against him as a thief, and when brought before the king, he said: ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-67)
- သပ်ကွဲထိုင်၊ ဃမာတ်ဂိုင်ဖဲ။ ဗမ္မးဟံ့ကို၊ မုါသ္တု။ ဓဇဲကွဲာ်၊ ရုပ်ဖျုဇက်ပွောန်။ ပါန်မုတ်စုံ ပွတ်၊ သ္တုတ်ကော့ကလောန်။ ပါန်ခိကွာ်လောန်၊ ဟံ့ဖျောန်အခပ်။ ပါန်မတ်ကော့တောင်၊ စိုတ် ယောင်ဂပ်။ ပါန်မိတ်ဟံ့စပ်၊ ထစိုန်လပ်ပွဲ။ ---။ (လိက်မိပတ္တစာရီ/ နဲထပ်စိုပ်။) (သ္တုတ်ကော့ကလောန် = ဒိုအံ့ကော့ကလောန်)

ကလောန်။ ကလောန်တဲ။ - ‘လက်မှုပညာလက်ရာ’ ၊ ‘အလုပ်လက်ရာ’ (handiwork)

‘ကလောန်’/ ‘ကလောန်တဲ’ မွဲအမိပ္ပါယ်ဗ္ဗာ ‘(လက်မှုပညာ)လက်ရာ’၊ မွဲအမိပ္ပါယ်အေင်လိက် (“someone’s) handiwork” ဂ် အဲပွတ်ထွဲဏာကိုရ။

- ဇမ္ဗော်မောတ်ထပ်ဂ် လုပ်အာတဲ ညာတ်ရုပ်ဂ်တဲ သလော်ဂးဗြဲအဆေပ်သွပ် မကျင်ဖလိုင်ကို စိုတ်ဗောဓိသတ်ဝွဲရောင် ချပ်တဲ ဟံ့ဂိုင်ကေတ်တဲ တိတ်ကျင်ရ။ “ယံ့ကောန်တု၊ ပွဲဂ် သိုက်နာ်ပိုဂ် ဗြဲအဆေပ်သွပ်တုရုပ်မွဲ နွံရအံ။ တွဟ်နပြာပ်အာဆိုက်ညန်ဂ် အဲခိုက်ဟံ့သုတ်ရ ထအံ” ခေုဂး။ “ဩဝံမွဲအာမွဲဝါရ။ ဗြဲဂ် ရုပ်ထပ်ရောင်” ဗောဓိသတ်ဂးတဲ ခေုလုပ်အာ ကေတ်နင်ရ။ ရုပ်ထပ်မောတ်မခွဲဂ် စွဲလပ်ပွဲတိုက်ထပ်ဂ်တဲ ရုပ်ထပ်ကလောန်ကော့ ဂ္တိဏ္ဍာတ် တဲ ပချိုက်စုတ်ပွဲကော့တဲ “သုတ်ဗြဲသတ်ဝွဲ အဲကလိဝွဲတဲဂ် အဲသွသိုင်ရ” ဂးတဲ ကိုပလင်ဇရေင် မိရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၁။ ၉-၁၃၄။ အစောံ။) (ရုပ်ထပ်ကလောန်ကော့ = ရုပ်ထပ်ဇကုမ ကော့လပ် = မိမိလက်ရာရွှေရုပ်။ မိမိပြုလုပ်အပ်သောရွှေရုပ်။ ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုရွှေပန်းထိမ် သည်ကြီးသည် ကျက်သရေရှိသောတိုက်ခန်းသို့ ဝင်သည်ရှိသော် ထိုရွှေရုပ်ကိုမြင်၍ “အရှင်

မင်းသားနှင့်တကွ မွေ့လျော်ခြင်းငှာ တစ်ယောက်သော နတ်သမီးသည် လာသည်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု နှလုံးသွင်း၍ လက်ဆန်ခြင်းငှာ မဝံ့ရကား ထွက်ခဲ့၍ “အရှင့်သား၊ ကျက်သရေရှိသော တိုက်ခန်း၌ တစ်ယောက်သောနတ်သမီးသည် ရှိပါ၏။ ကပ်အံ့သောငှာ မဝံ့ပါ” ဟုတင် လျှောက်၏။ “အမောင်၊ သွားချေ။ ဤသည်ကား ရွှေရုပ်တည်း။ ဆောင်ယူခဲ့လော့” ဟု တစ်ဖန်စေတော်မူပြန်မှ ရွှေပန်းထိမ်သည်ကြီးသည် ဆောင်ယူ၏။ ကုသမင်းသားသည် ရွှေ ပန်းထိမ်သည်ကြီးပြုအပ်သော ရွှေရုပ်ကို ရွှေတိုက်၌ထားပြီးလျှင် မိမိပြုလုပ်အပ်သောရွှေရုပ် ကို တန်ဆာဆင်စေ၍ ယာဉ်၌ထားစေပြီးလျှင် “ဤသို့သဘောရှိသော မင်းသမီးကိုရသော် ယူအံ့” ဟု မယ်တော်အရှင်မိဖုရားကြီးထံသို့ ပို့စေ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၃၈။ ညောင်ကန်။)

- ရုပ်ပြဘာဝတီမဝံ့ဂုံ ပြဘာဝတီညာတ်တဲ ရုပ်သွင်ကုသကို သိုရုပ်ပြဘာဝတီ သိုရုပ်ရဇ္ဇာဂုံ ပြ ဘာဝတီညာတ်တဲ တိဒဒ်ကလောန်တဲသွင်ကုသဂုံတဲ ပွတ်တဲ ဟံဒဒ်ဂွပ်တဲ “ရုပ်ဝံ့ ဒွဲညးဒး ဝှပ်ဂုံ ညးကေတ်ရ” ဂးတဲ (ပြဘာဝတီ)ဟံ့ကေတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၁။ ၉-၁၅၆။ အ စော့။) (ကလောန်တဲသွင်ကုသ = ကုသမင်း၏လက်ရာ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုမင်းသမီးပဘာဝတီ သည်လည်း အိုးကိုယူ၍ ထိုအိုး၌ မိမိအရုပ် ကုသမင်းအရုပ် အထိန်းတော်ရဇ္ဇာအရုပ်တို့ကို မြင်လျှင် “ဤအိုးကို တစ်ပါးသောသူ မလုပ်ပေရာ။ ကုသမင်းသာလျှင် လုပ်၏” ဟုသိ၍ အမျက်ထွက်သဖြင့် “ငါ့အား ဤအိုးဖြင့် အလိုမရှိ။ အလိုရှိသောသူတို့အား ပေးဘိလော့” ဟု (ပဘာဝတီ)ဆို၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the potter gave Pabhavati the vessel which the Great Being had made specially for her. Taking it she at once recognised her own likeness and that of the humpbacked nurse and knew it could be the **handiwork** of no one but king Kusa, and being angry she said, “I do not want it: give it to those that wish for it.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XX: p-151)

ကမ္မောန်။ — အလုပ်အကျွေး။ အစေအပါး။ မင်းမောင်းမ။ ကိုယ်လုပ်မောင်းမ။
servant, female attendant, royal attendant, concubine

ဝေါဟာရမန် ‘ကမ္မောန်’ ဝံ့ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘အလုပ်အကျွေး’/ ‘အစေခံ’/ ‘အပါး၌ခံစားသူ’/ ‘အမှု တော်ထမ်း’/ ‘ရံရွေ့တော်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် “servant”/ “attendant” ဂုံ ပွဲခေတ်ပိုတွဲဏံ ညးမတီအောန်တဲ ဟိုတ်ဟံ့ရပ်စပ်စကာဗျဲဂုံရ ဗျဲဗျိုက်တို့ဒွိုင်ရောင်။ ဝေါဟာရမန်ပိုတွဲဏံ ညိုင်ဝံ့ ဤလဲလဲတိုန်ပွန်ဂုံ တီအဓိပ္ပါယ်ဗျဲ တီဒွဲဘိဗျဲတဲ ပိုဂပ်ဂပ်စကာဗျဲပွန်ရောင် ဟံ့သေင်ဟာ။

‘ကမ္မောန်သွိုင်’ မွဲဂုံ ဒ်ဖြဲဗျောတ်သွိုင် မဟံ့သေင်ကိုဂူကျာ် မွဲအဆင်မသင်နူဂူကျာ်တံဂုံရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် အေဂံလိက် concubine မဒ်ရ။ ‘ကမ္မောန်သေဗျီ’ မွဲဂုံ ဒ်ညးမွဲကျောန်စိုတ်ကိုသေဗျီရ။ မွဲဟ်ဖြဲဖြဲ လေဝ်ဒ်မာန် မွဲဟ်တြာ်တြာ်လေဝ်ဒ်မာန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကမ္မောန်’ ဝံ့ဂုံ ဖက်န်ကိုဝေါဟာရသွိုင်လျှိုတဲ ‘ဖြဲကမ္မောန်’၊ ‘တြာ်ကမ္မောန်’၊ ‘ဒိုက်ကမ္မောန်’၊ ‘ကွဲးကမ္မောန်’၊ ‘ကမ္မောန်မောင်မ’ မပွဲဖြဲသတ်ဝံ့ ရပ်စပ်စကာမာန်ရ။ ‘ကမ္မောန်မောင်မ’ မွဲဂုံ ဒ်ဖြဲဗျောတ်သွိုင်ဂမ္တိုင်ရ။ ‘ကွဲးကမ္မောန်’ မွဲဂုံ ဒ်ကွဲး

မကျောန်စိုတ်ကိုအွာရ။ မှာထေရ်အနန်နှင့် နှိကွေးကမ္ဘောန်ကျပ်တြဲဂေါတမ၊ နှိညးမွဲအခေါင် မဝံကျောန် စိုတ်ယွဲဝတ်ဝေယျာဝစ္စ ကုကျပ်တြဲရ။

တင်သန္တီ။ ‘မောင်မ’/‘မံင်မ’ ၎် ဒးပွိတ်ဗိုရ်မျှင်ထတ် ရမ်သင်ဂကောံဗျန်အယောသဂ်ရ။ တွဟ်န ပြာကတ်ကိုဒတိတ်ရမျှင်ထတ်၎် ပွဲလိက်မန်တြဲတအ်၎် လဆောင်ညးချူတ်သိုက်ကွက်(ဟ) ‘မှောင် မှ’/ ‘မိုင်မှ’ သာ်ဝံဂံညာတ်ကေတ်ရ။ အွာလိက်ပိုခေတ်တွဲဏအ်လျှို ကုဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘောန်မောင်မ’ ၎် ညးတံမချူတ်ဒိုင်နကိုဂစိုတ်(င) ‘ကမ္ဘောင်မောင်မ’ မွဲဝံဂံ ဗျတ်ဒိုင်ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် နကိုဂစိုတ် (န) ဒးချူတ် ‘ကမ္ဘောန်’ ရောင်။ ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- ဝူကျပ်တုန် ပွဲတွဲယး၎် ပအဇုင်မယဲတု ဟိုလဝ်ကိုဗြဲကမ္ဘောန်တံဂ်တု သွိုက်ကွပ်ဒိုင်ရ။ သိုင် တုန် ပွဲဋ္ဌာန်မဒင်အသီကို၎် ဝံဒိုင်တု ညာတ်ကမ္ဘောန်သွာလှေတံဂ်တု ဟံညာတ်ဝူကျပ်တု “မူ ဒွဲဝူကျပ်မတ်ရော” သွာန်ကမ္ဘောန်တံဂ်ရ။ “ဝူကျပ်ယဲအာ” ကမ္ဘောန်တံဂ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၈။ ၃-၆၃/၆၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုမိဖုယားသည် နက်ဖြန် နာသောအခြင်းအရာ ကိုပြု၍ အလုပ်အကျွေးတို့အား အမှတ်ပေး၍ အိပ်၏။ မင်းသည် ကောင်းစွာဆောက်အပ် သော ထီးဖြူရှိသော မြတ်သောနေရာ၌နေလျက် ကချေသည်တို့ကို ကြည့်လတ်သော် မိဖု ယားကိုမမြင်၍ “မိဖုယားအဘယ်မှာနည်း” ဟုမေး၏။ အလုပ်အကျွေးတို့သည် “ရှင်မင်း ကြီး၊ မိဖုယားမကျန်းမမာရီ၏” ဟုလျှောက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၀၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အင်္ဂလိက်/ Next day, the queen lay down, as though ill, giving instructions to her **maidens**. The king sat upon his throne, under the white umbrella, and looked on at the dancing. Not seeing his queen, he asked a **handmaid** where she was. “The queen is sick,” replied the girl. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-269)

- အမတ်မွဲ၎် ခွဲမလုတ်အာကိုကမ္ဘောန်ပွဲသိုသိုင်၎်တု ညးလောဝ်ပွဲသိုင်ရ။ သိုင်သိုဝ်တံစံစတ် ရံင်တု နှိမိုန်တီမိုန်တု သိုင်ကိုကော်နင်အမတ်တု သိုင်ဂးရ။ “ယံ့အမတ်၊ အမတ်လွခ စအဲရ” ဂးတု သိုင်ဗက်ထောံကျေရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈။ ၃-၆၉။ အစွောံ။) (ကမ္ဘောန်ပွဲသို သိုင် = မင်း၏အလုပ်အကျွေးမိန်းမ၊ နန်းတွင်းသူ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းမင်း၏ တယောက်သောအမတ်သည် နန်းတွင်း၌ပြစ်မှား၏။ ---။ မင်းသည်လည်း စုံစမ်းသည်ရှိ သော် အဟုတ်အမှန်အားဖြင့်သိ၍ ခေါ်စေ၍ “ယနေ့မှစ၍ ငါ့ကို မခစားလင့်” ဟု နှင် ထုတ်ခြင်းကိုပြု၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၁၅/၅၁၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ Now one of his courtiers intrigued among the **king’s wives**. The servants noticed it, and told the king that so and so was carrying on an intrigue. The king found out the very truth of the matter, and sent for him. “Never show yourself before me again,” said he, and banished him. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-273)

- ရသီတုန် တွံကိုဓင်ကုကာမ္ဘောန်သိုင်တံဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် ဖြဲသျှိုက်သိုင်ဂ် ခေံကွိုင်တဲ ခေံကသီ တိုန်ထွဲခေံဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်လကိုတ်ဂျုဟ်အာ ဂွဲရံင်ဖြဲကာမ္ဘောန်တံဂ် ဟံ့ညာတ်တဲ “မူ ဒွဲဒဲဖြဲဒိုက်တံဂ် မအာကွဲအိုတ်ရော” သွာန်ကာမ္ဘောန်သျှိုက်ဇကုရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၁၃။ ၃-၁၆၆။ အစွဲဝံ။) (ကမ္ဘောန်သိုင်၊ ဖြဲကမ္ဘောန် = မင်း၏အလုပ်အကျွေးမိန်းမ၊ မင်းမောင်းမ၊ နန်းတွင်းသူ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ထိုမိန်းမတို့အား တရားဟော၏။ ထိုအခါ ထိုချစ်နှစ်သက်သောမိန်းမသည် ကိုယ်ကိုလှုပ်၍ မင်းကိုနိုးစေ၏။ မင်းသည် နိုးလတ်သော် ထိုမိန်းမတို့ကိုမမြင်၍ “ထိုအယုတ်မတို့သည် အဘယ်သို့သွားကုန်သနည်း” ဟု မေး၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၃၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then he (the king) ----- lay with his head on the lap of a favourite of the **harem**, ----- So the Bodhisatta preached the doctrine to them. Meanwhile the **royal favourite** with a movement of her body woke up the king. And the king on waking up, and not seeing the women asked, “Where are those wretches gone?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-26/27)
- ယာတ်မဲ့မဲ့ မွဲဂျုဟ်ထဝ်မဲ့လက်ဂ် ယာတ်လှိုဟောင် သိုင်ကလိဂံ။ ယာတ်မသုန်ကွဲဂ် သိုင်ဂိုင်လဝ်၊ ယာတ်မသုန်ကွဲဂ် သိုင်ကိုမောင်မ၊မသုန်ကွဲဂ်ရ။ ဒးကာလ တိပိုန်ထေအနန် ဖဲတွံဓဝ် ကိုမောင်မတံဂ်တဲ မောင်မတံဂ် မိင်ဓဝ်တဲ ယာတ်မသုန်ကွဲဂ် ပပူဇ်ကွဲဓဝ်တိပိုန်အာနန်ရ။ ပွဲယးဂတဂ် ကမ္ဘောန်မောင်မတံဂ် ကျင်သီကွဲသိုင်ဂ် ယာတ်သွေံတရေံတံဂ် သွေံကျင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၇။ ၁-၄၄၆။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ကောသလမင်းအား တထည်လျှင် အဘိုးတထောင်ထိုက်သော ပုဆိုးတထောင်ကို ဆက်လာကုန်၏။ ကောသလမင်းသည် ထိုတထောင်သောပုဆိုးမှ ငါးရာကုန်သောပုဆိုးတို့ကို ငါးရာကုန်သော မိဗုယားတို့အား ပေး၏။ ထိုအလုံးစုံကုန်သော မိဗုယားတို့သည်လည်း ထိုပုဆိုးတို့ကို ထားကုန်၍ နက်ဖြန်နေ၍ အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်အား လှူကုန်၍ မိမိတို့သည် ပုဆိုးဟောင်းတို့ကိုသာလျှင် ဝတ်ရုံကုန်၍ ကောသလမင်း၏ နံနက်စာစားရာအရပ်သို့ လာကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ -----, a thousand robes, worth each a thousand pieces of money, were brought to the king. Of these the king gave five hundred to as many of his **queens**. The **ladies** put these aside, and made them a present to our Elder (Ananda), and then the next day in their old ones went to the palace where the king took breakfast. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-17/18)
- အမတ်သေယုတုန် ဒဒ်စိုတ်ကုသိမစပ်အာ (ပွဲကောန်ဂုတ်သိုင်)ဂ် တီကေတ်တဲ ရဲဝံသွးရ။ “ယံ့နာဲပိုကုသိ၊ ယဝ်ရနာဲပိုကုသိ သစံင်ယတ်ဂစိုတ်သတ်မွဲး ကောန်ဂုတ်သိုင်ဝံ ဒဒ်ဒိုက် ကမ္ဘောန် သွတ်တဲနာဲပိုကုသိဂ် သိုင်သျှိုက်ကိုရယး။” (၅၅၀။ ၉-၄၃၃။ ၃-၆၂၆။ အစွဲဝံ။) (ဒိုက်ကမ္ဘောန် = အလုပ်အကျွေး။ အမူလုပ်ကျွန်။) ပွဲမူဗွာ/ အမတ်သည် (မင်းသမီး၌) ရသေ့၏တပ်သောစိတ် ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုသိ၍ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားတို့သည် အကယ်၍ ယဇ်ပုဇော်ကုန်အံ့၊ မင်းသည် အရှင်ဘုရားအား ဤမင်းသမီးကို အလုပ်အကျွေး

ပြု၍ ပေးလတ္တံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၅၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ ----- he (the councillor named Sayha) presented to him (the ascetic) the princess, as lovely as a celestial nymph, and stood at a respectful distance. The ascetic losing his moral sense looked at her, and with the mere look he fell away from meditation. The councillor seeing that he was smitten with love said, “Your Reverence, if you will offer sacrifice, the king will give you this maiden to **wife**.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-308)

- ချင်ဗာရာဏသီ သိုင်ဒသရထပွင်ရင်။ သိုင်ဂုံ ကမ္ဘောနိဇ္ဈိတရလိန္ဒီတုံ ဝုကျာ်ဇွော်ဂုံ ကလိဂုံ ကောန်တြုံခါ ကောန်ဗြဲဗွဲ။ (၅၅၀။ ၉-၄၆၁။ ၇-၁၂၂။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ဗာရာဏသီ ပြည်၌ ဒသရထမည်သောမင်းကြီးသည် -- မင်းပြု၏။ ထိုမင်းအား တစ်သောင်းခြောက် ထောင်သော မောင်းမတို့၏ အကြီးဖြစ်သော မိဖုရားသည် သားနှစ်ယောက်တို့ကိုလည်း ကောင်း သမီးတစ်ယောက်ကိုလည်းကောင်း ဖွားမြင်၏။ (၅၅၀။ တ-၈၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ - at Benares, a great king named Dasaratha renounced the ways of evil, and reigned in righteousness. Of his sixteen thousand **wives**, the eldest and queen-consort bore him two sons and a daughter. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XI: p-78)
- ချင်သွဝ်စုံလီယောဇနာဂုံ ပစါစုံတုံ မွဲစုံဂုံ သိုင်ကုန်ဇိန်ကိုသိုင်သာမိနရ။ ကမ္ဘောနိဇ္ဈိတမဂ္ဂကျာ် ပြာသာဒ်ရတ်အိုသိုတံဂုံ ပစါစုံတုပ်သွတ်တုံ သိုင်ကုန်ဇိန်ကိုသိုင်သာမိနရ။ တုပ်သွတ်ကိုသိုင် ကုန် သိုဖအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၄။ ၇-၃၃၆။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ သိကြားမင်းသည် ယူ ဇနာတသောင်းရှိသော တာဝတိံသာနတ်မြို့ကို၎င်း နှစ်ကုဋေငါးသန်းသော နတ်သမီးတို့ကို ၎င်း ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို၎င်း အလယ်၌ထက်ဝက်ခွဲ၍ ပေးအပ်သောနတ်စည်းစိမ်ကို - -။ (၅၅၀။ စတု-၃၄၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Sakka king of the gods gave him (King Sadhina) the half of the city of the gods, ten thousand leagues in extent, and of twenty-five millions of nymphs, and of the palace Vejayanta. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-225)
- (ဗြဲစရဲချင်)ဗြဲသီရိမာဂုံ သမ္မုဟ်တိုန်တုံ ခေံကျိန်ဂုံတုံ ခေံပြာပ်ကျင်ပဲ့ဇရေင်ဗြဲကမ္ဘောနိဇ္ဈိတုံ တံဂုံတုံ “ယံမွဲးတံ၊ မူဒွဲတြုံတြုသို့အဲ မအာကွေံရော။” “ပိုဒိုက်ဟံတီအံ” ဗြဲကမ္ဘောနိဇ္ဈိတံဂုံ ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၁၈။ ဒု-၁၈၇။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ (ပြည့်တန်ဆာမ) သာမာသည်လည်း သတိသညာရလတ်သော် ထ၍ အလုပ်အကျွေးတို့၏ အထံသို့သွား၍ “အရှင်သားကား အဘယ်မှာနည်း” ဟုမေး၏။ “အရှင်၊ အကျွန်ုပ်တို့မသိကုန်” ဟုဆိုကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ And when she had recovered consciousness, rising up she went and asked her **attendants**, what had become of her young lord. “We do not know, lady.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-41)

- ဇုန်ခရောင်ဗွဲ၊ တဲရပ်ဂဟဲ့။ မသုန်ကွဲဟောင်၊ ကုန်ကွရောင်တဲ။ ဝီဝတ်ပတ်ပေါန်၊ မိကောန်ဖြဲလွဲ။ တဲရပ်ဂဟဲ့၊ ပါင်မူဝက်ကျ။ စံင်ဂြပ်ဂိတံ၊ ဩကျာခဏ။ လလောင်ကမြဲ၊ သွဲဂိုဖလ။ ခရောင်မတ်မြဲ၊ ခဏဗစီ။ သိုမစိစောန်၊ ကမ္ဘောန်သေဗ္ဗီ။ မောင်မနင်စင်၊ တွင်တသီ။ နုတ်ဒါန၊ ပှပါရမိ။ ဖျီဗ္ဗအံဖုံပှိ၊ လွီလွတ်တ်တုန်။ (လိက်မိပတ္တစာရီ/ နာထဝင်စိုပ်။)

ဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘောန်’ ဝံ ဗွဲမဂြိုင် စိုန်စကာတ်ဒဒ်မိတ်ဖြဲကိုလေဝ် ဗွဲအမိပ္ပယ်မိတ်တြုံလေဝ် စကာမာန်ကိုဟောင်ရ။ ဒွဲစကာလဝ် အမိပ္ပယ်မိတ်တြုံဂြိုင် ဩဝ်လူတ်ရိုင်ဗွဲသွင်ဝံညိအံ။

- — ဂလာန်ဂှ်သွိုင်ဟိုတဲ ကောန်သွိုင်ဂှ်မိင်တဲ “ပွအဲဝံ သွိုင်မအဲတီစုတ်ရ” ချပ်တဲ ခေံဖေက်တဲ ခေံကွန်အာကွေံရ။ တဲခေံပှိအမတ်ကမ္ဘောန်ခေံတံဂှ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၈။ ဒု-၂၅၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ မင်းသားသည် “ခမည်းတော်မင်းကား ငါ၏ရန်သူအဖြစ်ကို သိ၏” ဟု ထိုအရပ်မှပြေး၍ အလုပ်အကျွေး(အမတ်)တို့အား ကြားလေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၃၅။ ညောင်ကန်။)
- “ဥပရာဇာဂှ် ပ္ဍောံကေတ်ဗိုလဗးပွဲချင်အဲဝံ ဗွဲမဂြိုင်တဲ ဒဲအာကွေံတဲရ။ သွိုင်သတြုံဝံတုန်လေဝ် ဗိုင်လဝ်ချင်အဲဝံရ။ ပွဲကာလလွဟ်ဝံ လမျီအဲဟဲ့ရ။ အဲမင်မွဲလမျီအဲညိ” သွိုင်ချပ်တဲ ဂွကျာ်ဇွော်ကို ပြောဟိတ်ကို ဒိုက်တြုံကမ္ဘောန် မှုယုပရန္တပမ္မဲကို သိုညးပန်ဂှ် ပွဲပယံသွာတဲဂှ် ပ္ဍောအံကေတ်ညးလွဟ်တဲ ဒဲလုပ်အာဂြိုပ်ဇွော်တေံရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၆။ ဒု-၅၃၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ မင်းသည် “အိမ်ရှေ့မင်းကား မြို့ကိုအချည်းနီးပြု၍ ဗိုလ်ပါကိုယူ၍ ပြေး၏။ ပြည်နီးချင်းမင်းသည်လည်း မြို့ကိုရံ၍တည်၏။ ယခုငါ၏အသက်ကို စောင့်အံ့” ဟုကြံ၏။ ကြံပြီး၍ မိဖုရားကိုလည်းကောင်း ပုရောဟိတ်ကိုလည်းကောင်း ပရန္တပမည်သော တစ်ယောက်သော ခြေရင်းမြဲခွဲသောကျွန်ကိုလည်းကောင်း ယူ၍ ညဉ့်အဖို့၌ မထင်ရှားသောအသွင်ဖြင့် ပြေး၍တောသို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၈၀/၃၈၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The king thought, “My viceroy has emptied the city and fled with all my forces: the enemy is lying all round the city: I am but a dead man.” To save his life he took his chief queen, his family priest, and a single **attendant** named Parantapa: with them he fled in disguise by night and entered a wood. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-250)
- (ကွင်ပေါ်ထကးအာတဲ) ဗောဓိသတ်တုန် ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဇကုမဲ့ လံက်ကွေင်သွဟ်အလုံဇကုတဲ မွဲဟာန်ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဂှ် ကွေင်ဗဂုတ်သဂြာတံဂှ် စဒိုဖဲတဲ မွဲဟာန်ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဂှ် တိုန်အာကွတ်တိုင်ယာတဲ ဂတကေတ်ဗွဲဒိုဟ်ချင်ဇကုဂှ်တဲ တွဟ်နသွောံဗွဲနုဘဲပရိုက် မပွဲကကွဟ်ကွဲတံဂှ် ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဇကုဂှ် ဒံင်ထလတ်တိတ်အာနုကွေင်ဂှ် မွဲဇရိုက်ဥဿာရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၂။ ဒု-၆၆၆။ အစွောံ။) (ဒိုက်ကမ္ဘောန် = အလုပ်အကျွေး။ အမူလုပ်ကျွန်။) ပွဲမူဗွာ/ (သဘောံကွဲပျက်၍) ဘုရားလောင်းသည် တစ်ယောက်သော အလုပ်အကျွေးကိုယူ၍ ကိုယ်အလုံးကို ဆီဖြင့်သုတ်၍ ထောပတ်နှင့်တကွ သကာမုန့်တို့ကို အ

လိုရှိတိုင်းစားပြီးလျှင် ထိုအလုပ်အကျွေးကိုလည်း စားစေ၍ ထိုအလုပ်အကျွေးနှင့်တကွ လင်းယဉ်တိုင်ဖျားသို့တက်၍ “ဤအရပ်မျက်နှာ၌ ငါတို့မြို့ရှိ၏” ဟု အရပ်မျက်နှာကိုမှတ်၍ ငါးတည်းဟူသောဘေးရန်မှ ကိုယ်ကိုလွတ်စေလျက် ခုန်ပြီးလျှင် အလုပ်အကျွေးနှင့်တကွ တစ်ဥသဘအတိုင်းအရှည်ရှိသော အရပ်ကိုလွန်၍ ကျ၏။ (၅၅၀။ တ-၆၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ When they were come to the high seas, on the seventh day the ship sprang a leak, -----. The Great Being chose him one **servitor**, and anointing all his body with oil, ate a mess of powdered sugar with ghee as much as he desired, and giving the man to eat also, he climbed up the mast. “In that direction,” said he, “lies our city”; pointing out the direction, and casting off all fear of the fish and turtles, he dived off with the man to a distance of more than a hundred and fifty cubits. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-10/11) (**servitor** n. a male servant/ Longman Dictionary)

((((((((((((()))))))))))))

‘ကမ္ဘေဝ်’ ကေုာ် ‘ကွံင်’

ဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘေဝ်’ ဝံ ပဲ့အဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ထွေးလဝ်ဒဒ်ကြိယာမ္ဘေဝ်တဲ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to make a noise ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကွံင်’ ဝံပုန် အာဟာလီဒေဂ်လဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to make a noise ပုန်ရ။ ‘ကွံင်ထဉ်’ ဝံပုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to make a general noise ရ။ ‘ကွံင်တမီ’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to sound loud and long တဲ ‘ကွံင်စမြေ’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to sound out ရ။ ဒးကိုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွား “ညံသညံ”/ “ဆုညံသညံ”/ “ကျယ်လောင်သောအသံကိုပြုသည်”/ “အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်သော အသံကိုပြုသည်” မဒ်ရ။

ပဲ့ခေတ်ပိုလျှော်ဏအ် ညးဂမ္တိုင်ဟိုဂးစကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရ ‘ညာန်’ မူးဝံဂ် ဝေါဟာရပိုမန်ဟံသေင် ပိုဂွံကေတ်လဝ်ဒေ နူကိုဝေါဟာရဗွာ ‘ညံ’ ဝံရောင်။ မ္ဘေဝ်ဗွာ “ညံသညံ”/“ဆုညံသညံ” ဝံ ဝေါဟာရမန်ပိုညံညံ ‘ကမ္ဘေဝ်’ ဝံကို ‘ကွံင်’ ဝံကို နွံတ်ရ။ ဝေါဟာရမန်ဇကုညံညံတအ်ဂ်နွံတ် ပိုဟံ ရပ်စပ်စကာတဲ ပိုဂွံကေတ်စကာဒိုင် ဝေါဟာရဂုဉ်ညးတွဟ်တအ်သ်ဏအ်မူးဂ် ဝေါဟာရမန်ပိုညံညံတအ်ဂ် ဗျိုက်တို့ကွေဗွန်အာအိုတ်ရောင်ဒိုင်တဲ ညံဗဒ်အန္တရဲကိုလိက်ပတ်မန်ဇကုရ။ ယဝ်ပိုသိုက်ဝံမင် မွဲယိုက်ဒိုက်တ် လိက်ပတ်မန်ဇကုညံညံ မူး ဝေါဟာရမန်ဇကုညံညံတအ်ဂ်ဟေင် ပိုဂပ်ဂပ်ဟိုချူစကာ ရောင် ဟံသေင်ဟာ။